

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2017.gada 25 .septembrī Nr.

Iekšlietu ministrijai
kanceleja@iem.gov.lv

Par viedokļa sniegšanu

Tiesībsarga birojā ir saņemta Iekšlietu ministrijas 2017.gada 13.septembra vēstule Nr.1-26/2329, kurā lūdzat Tiesībsarga biroju sniegt viedokli par likumprojektu “Prostitūcijas ierobežošanas likumprojekts” (VSS-946).

Iepazīstoties ar likumprojektu un tā anotāciju, vispirms vēlos uzsvērt, ka Tiesībsarga biroja pārstāvju dalība ministriju padomēs un darba grupās ir konsultatīva, pēc uzaicinājuma sniedzot viedokli par konkrētiem cilvēktiesību nodrošināšanas jautājumiem. Ievērojot, ka Eiropas valstīs pastāv atšķirīgi modeļi prostitūcijas regulēšanai un izvēle par labu konkrētam modelim ir valsts politiska izšķiršanās, tiesībsargs likumprojekta izstrādes gaitā ir atturējies nostāties konkrētu modeļu atbalstītāju pusē.

Tomēr, iepazīstoties ar likumprojekta anotācijā norādīto, vēlos vērst uzmanību, ka kopš 2013.gada, kad tika sagatavots informatīvais ziņojums par ārvalstu pieredzi prostitūcijas ierobežošanas jomā, vairākās no anotācijā pieminētajām valstīm regulējums ir mainīts. Piemēram, Francija kopš 2016.gada ir ieviesusi “ziemeļvalstu modeli”, sodot personas, kuras izmanto prostitūciju, savukārt 2017.gadā šādu regulējumu ir pieņēmusi Īrija. Iespējams, var runāt par radušos tendenci Eiropas valstīs apsvērt stingrāku regulējumu prostitūcijas izmantošanas ierobežošanai.

Iepazīstoties ar likumprojektu, vēlos vērst uzmanību uz atsevišķiem aspektiem, uz kuriem Tiesībsarga birojs ir norādījis jau likumprojekta izstrādes gaitā. Savukārt atsevišķi aspekti apzināti pēc iepazīšanās ar likumprojektu viedokļa sniegšanai.

Likumprojekta 3.panta pirmajā un ceturtajā daļā ir ietverts aizliegums ar prostitūciju nodarboties, kā arī to izmantot personām, kas jaunākas par 25 gadu vecumu.

Lai gan ir respektējama valsts rīcības brīvība sodu politikas jomā, tomēr aizliegums nodarboties ar prostitūciju 18-25.g.v. personām ir aplūkojams Satversmes 96.pantā noteikto personas tiesību uz privāto dzīvi ietvarā.

Satversmes tiesa iepriekš ir atsaukusies uz atziņām, ka tiesības uz privāto dzīvi ietver tiesības uz savu ķermeni, arī tiesības nodarīt kaitējumu savai veselībai, pat izdarīt pašnāvību. Indivīds, ja vien viņš ar savu rīcību neaizskar citu cilvēku tiesības,

var brīvi realizēt savas tiesības uz privāto dzīvi. Valsts bieži vien šīs tiesības ierobežo tad, kad indivīda rīcība nonāk pretrunā ar vispāratzītām morāles vai citām sociālajām normām vai kad šī rīcība vērsta pret personas pašas veselību, par ko sabiedrība jūt atbildību.¹ Pārfrāzējot Satversmes tiesas spriedumu, var secināt, ka, lai gan nodarbošanās ar prostitūciju atbilstoši likumprojekta anotācijas 7.lapaspusē norādītajam, var ietekmēt personas psiholoģisko attīstību agrīnā brieduma posmā, tomēr izvēle par šādu rīcību, ietilpst personas tiesību uz privāto dzīvi saturā.

Atsevišķi tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojumi tiek atzīti par attaisnojamiem. Saskaņā ar Satversmes 116.pantu citastarp par attaisnojamiem tiek atzīti personas tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību ierobežojumi, ja tie ir paredzēti likumā, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Konkrētais vecuma ierobežojums ir noteikts, norādot mērķi: veicināt jauniešu pilnvērtīgu un vispusīgu attīstību, iekļaušanos sabiedrībā un dzīves kvalitātes uzlabošanu, radot labvēlīgus apstākļus viņu intelektuālajai un radošajai attīstībai. Ar minēto ierobežojumu ir paredzēts aizliegt, ka par personas pirmo nodarbošanos uzreiz pēc vidusskolas pabeigšanas (pilngadības sasniegšanas) kļūst prostitūcija. Papildus tam norādīts, ka ierobežojuma noteikšana samazinās to personu skaitu, kuras Latvijā ierodas no trešajām valstīm ar mērķi nodarboties ar prostitūciju, kā arī aizliegums nodrošinās jaunu cilvēku tirdzniecības upuru lielāku aizsardzību pret suteneru mēģinājumiem ievilināt tos prostitūcijā "labprātīgi".²

Jau iepriekš pieminētajā Satversmes tiesas spriedumā tika secināts, ka jēdziena „sabiedrības drošība” saturs demokrātiskās valstīs ir orientēts uz publisko interešu aizsardzību. Konkrētajā lietā, vērtējot jautājumu par narkotisko vielu apriti, tika norādīts, ka to nelegālās izplatības tālejošās sekas negatīvi ietekmē ne tikai konkrēto šo vielu lietotāju, bet arī sabiedrības ekonomiskos, politiskos un kultūras pamatus, tādējādi atzīstot, ka galvenais izvērtējamā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis ir sabiedrības drošība.³ Tiesībsarga ieskatā, arī prostitūcijas izplatība negatīvi ietekmē ne tikai prostitūcijas pakalpojumu sniedzējus, bet arī sabiedrības procesus kopumā. Tādēļ saskaņā ar Latvijas Republikas 116.pantu tās izplatība būtu ierobežojama. Tomēr izskatāmajā likumprojektā nav norādīts tieši, kuram no Satversmes 116.pantā norādītajiem leģitīmajiem mērķiem, noteiktais vecuma ierobežojums atbilst, un to būtu nepieciešams precizēt.

Lai konstatētu, vai pamattiesību ierobežojums nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, ir jāizvērtē, vai ierobežojums ir sociāli nepieciešams, vai tas atbilst šai nepieciešamībai un ir ar to samērīgs, kā arī, vai ar izvēlētajiem tiesiskajiem līdzekļiem izvēlēto mērķi ir iespējams sasniegt.

Attiecībā uz vecuma cenza noteikšanu personām, kas nodarbojas ar prostitūciju, vēlos vērst uzmanību, ka pēc būtības konkrētais līdzeklis nenasiedz tam likumprojekta anotācijā izvirzīto mērķi – atturēt personas no pievēršanās prostitūcijai laikā, kad tās atrodas ievainojamības stāvoklī. Gluži pretēji – šādām ievainojamības stāvoklī esošām personām tiek paredzēta administratīvā atbildība. Likumprojekta 7.panta otrajā daļā ir paredzēts, ka personu, kura nodarbojas ar prostitūciju, var atbrīvot no administratīvās atbildības, ja persona piekrīt saņemt sociālās rehabilitācijas pakalpojumus. Tomēr arī sociālās rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanai ir piespiedu

¹ Skat. Satversmes tiesas 2005.gada 26.janvāra spriedumu lietā Nr.2004-17-01.

² Skat. likumprojekta "Prostitūcijas ierobežošanas likumprojekts" (VSS-946) anotācijas 7.-8.lpp.

³ Skat. Satversmes tiesas 2005.gada 26.janvāra spriedumu lietā Nr.2004-17-01, 13.punktu.

raksturs situācijā, kad alternatīvi tiek noteikta administratīvā atbildība. Attiecīgi sociālās rehabilitācijas pakalpojuma saņemšana nav pilnībā brīvprātīga.

Attiecībā uz norādīto, ka ierobežojuma noteikšana samazinās to personu skaitu, kuras Latvijā ierodas no trešajām valstīm ar mērķi nodarboties ar prostitūciju, jānorāda, ka likumprojekta anotācijā nav vērtēta pašreizējā situācija. Savukārt apgalvojums, ka aizliegums nodrošinās jaunu cilvēku tirdzniecības upuru lielāku aizsardzību pret suteneru mēģinājumiem ievilināt tos prostitūcijā “labprātīgi” neiztur kritiku, jo cilvēku tirdzniecības upuru atbalstam ir izveidots sociālās rehabilitācijas pakalpojums cilvēku tirdzniecības upuriem, un prevencija būtu īstenojama šāda sociālās rehabilitācijas pakalpojuma ietvaros, nevis piemērojot sodu.

Savukārt attiecībā uz likumprojekta 11.panta desmitajā daļā paredzēto nekustamā īpašuma īpašnieka atbildību par tā īpašumā konstatēto prostitūcijas ierobežošanas noteikumu pārkāpumu, vēlētos vērst uzmanību, ka ir nepieciešams apzināt, cik ātri un efektīvi var būt īpašniekam pieejamie tiesiskie līdzekļi tā nomnieka pieļauto pārkāpumu novēršanā. Šādam izvērtējumam būtu jābūt atspoguļotam likumprojekta anotācijā.

Attiecībā uz likumprojekta 8.pantu tiesībsargs pauž atbalstu valsts institūciju iecerei izveidot sociālā atbalsta “izejas” programmu prostitūcijā iesaistītajām personām. Tas ir sevišķi būtiski, ņemot vērā augstos cilvēku tirdzniecības riskus, kas pastāv arī prostitūcijā. Vienlaikus šo programmu efektivitāte būs atkarīga no tā, kāda palīdzība tiks piedāvāta praksē.

Apsveicama ir arī iniciatīva pārskatīt esošo regulējumu attiecībā uz pieļaujamām prostitūcijas sniegšanas vietām, konkrēti likumprojekta 11.panta otrajā daļā un likumprojekta 11.panta sestajā daļā ietverto regulējumu.

Vienlaikus būtu pievēršama rūpīga uzmanība likumprojekta teksta skaidrībai, stilam un atbilstībai valsts valodas prasībām, redakcionāli precizējot vairākas normas, piemēram, likumprojekta 1.pantā ietverto likumprojekta mērķi un likumprojekta 7.panta otro daļu.

Ar cieņu

Tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu